

Iværksætter og hotelværtinde

Marie Thorning (1850-1931)

Nye tider på Hotel Prindsen

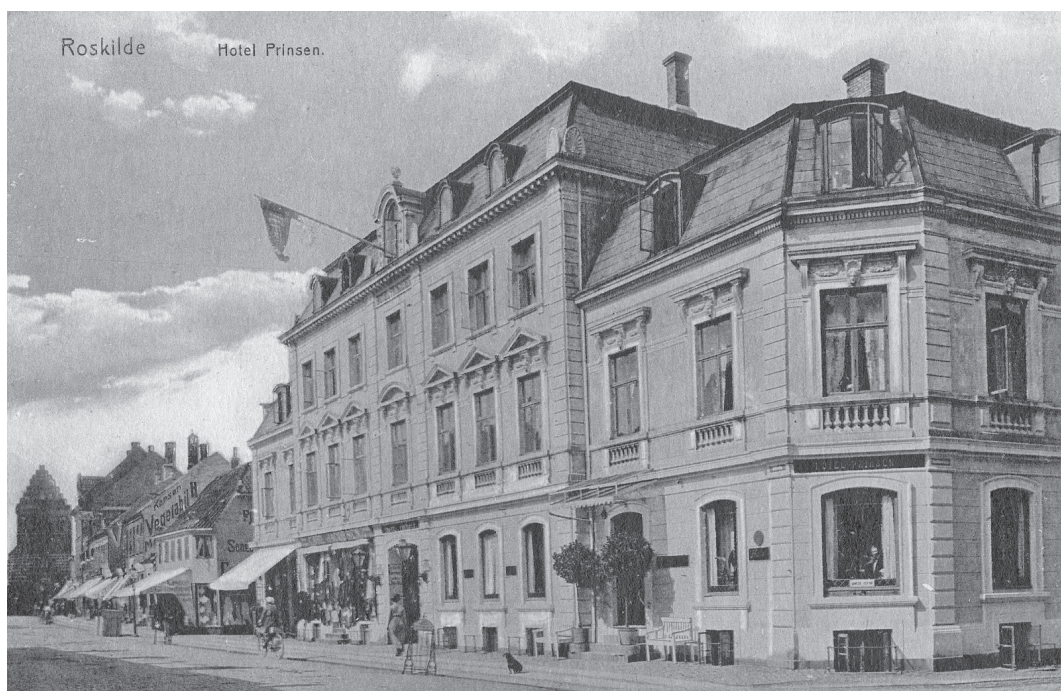
I 1874 døde den legendariske hotelvært, kaptajn Sveistrup. Hans gamle, utidssvarende hotel blev nu købt af en kreds af Roskilde-borgere, som ville bygge et nyt, moderne hotel, så man fortsat havde en værdig ramme om en del af det roskildensiske borgerskabs kultur- og foreningsliv. Ove Petersen, en af tidens førende arkitekter, tegnede et veritabelt palæ. Bygningskomplekset fik fuld kælder, tre etager og udnyttet tagetage med kviste. Det fik 21 hotelværelser og 77 andre lokaler, heriblandt vestibule, trapperum, klub- og læseværelser samt billardværelse og festsale. Hotellet blev indviet ved en festbanket den 10. oktober 1875. Indehaverne kunne naturligvis ikke selv drive hotellet. Derfor blev det bortforpagtet fra 1876.

Fra 1898 til 1906 hed hotelforpagterparret Thorning. Fruen, Marie Thorning, var en meget myndig og energisk dame, der højnede husets menukort med adskillige Michelin-stjerner, som man ville sige i dag. Til fruens middage serveredes udsøgte vine efterfulgt af luksuriøse cigarer og vellagret spi-

Marie Thorning, forpagterfrue på Hotel Prindsen. Foto: Peter Elfelt. Roskilde lokalhistoriske Arkiv.

Hotel Prindsen omkring år 1900, da familien Thorning var forpagtere. Roskilde lokalhistoriske Arkiv.

rituosa til kaffen. Drikkevarer og røgvarer stod husets herre for – som skrevet svarende til fruens høje standard på mad-siden. Ægteparret gik som en selvfølge ud fra, at man var pænt klædt på, når man besøgte hotellets restauration, ligesom Just Thorning afskaffede den gamle skik, med at værten sad og drak med sine stamkunder. En hyggesnak gik han dog ikke af vejen for. Men hotellet skulle være et pænt sted!

Thornings forudsætninger

Lad os se lidt nærmere på fru Thornings forudsætninger for at blive den fortræffelige medhjælpende hustru, hun udviklede sig til her i begyndelsen af 1900-tallet på et tidspunkt, hvor kvinderne for alvor begyndte at få lige rettigheder med mændene. Bodil Marie Kirstine Børgesen blev født den 11. november 1850 i Tørring i Østjylland. Hun havde fået sin grundlæggende uddannelse på herregården Sølvsten ved Viborg. Efter endt uddannelse i det store herregårdskøkken blev hun oldfrue på herregården Basnæs nær Skælskør. Imidlertid fik hun lyst til at se sig lidt om i verden. Hun søgte derfor en stilling som oldfrue ved det danske gesandtskab i London. Med fine anbefalinger fra flere herregårdsansættelser, som hun havde fået oversat til engelsk, fik hun naturligvis stillingen. Hun blev i London i to år og vendte derpå hjem for at blive oldfrue hos lensgreveparret Friis på Frijsenborg i Østjylland.

Her mødte hun Just Christian Thorning (1856-1919), der var hushovmester og privatsekretær for Christian Emil lensgreve Krag-Juel-Vind-Friis til Frijsenborg. J. C. Thorning stammede fra Lemvig og var oprindelig uddannet typograf, men havde siden tilbragt hele 10 år i London. Han havde

Familien Thorning i Hotel Prindsens have. Udsnit af stereofoto ca. 1903. Roskilde lokalhistoriske Arkiv.

først været professionel soldat, dernæst rejsekurér, for til sidst at gå over i et helt andet fag som hushovmester og sekretær for engelske adelsmænd. Han var imidlertid ligesom Marie blevet træt af udlændigheden og var søgt hjem igen. Med fine anbefalinger fra England havde han fået en betroet stilling på Frijsenborg. Med fælles fortid i London – dog uden at kende hinanden her – var det ikke sært, at de to fandt sammen. Snart blev de også enige om at gifte sig. Marie var 6 år ældre end Just, men en flot dame, som man godt kan forstå, at han blev betaget af. Tilsammen var de et ressource-stærkt par, som kunne drive det vidt. Derfor takkede de nej til et tilbud fra grev Friis om at blive ansat som godsforvalterpar på Frijsenborg.

Hotelbranchens udfordringer

De ville hellere forsøge sig i hotelbranchen. Som deres søn, Just Christian Børge Thorning, senere beskedent udtrykte det i sin erindringsartikel: *"De mødte begge med udmærkede forudsætninger."* Han er hovedkilden til vores viden om hotelforpagterparret og deres virke i Roskilde. Men parret kom først til Sæby, hvor sønnen Just blev født, dernæst til Hjørring. Efter nogle år i det nordjyske kom de til København. Herfra kom parret i 1898 til Hotel Prindsen som forpagtere. Marie Thorning fik overopsyn med køkkenet og stuepigerne. Hun var en knag til at skaffe gode hjælpere, undertiden slægtninge. Mange blev i huset i årevis. Nogle begyndte fra bunden som elever og fik således en solid uddannelse i det store hus. Det var også en eftertragtet læreplads, og flere af de ansatte gjorde siden karriere inden for hotelbranchen i andre egne af landet.

Marie har på et tidspunkt fortalt sin søn, hvor besværligt det undertiden kunne være at skaffe specielle råvarer, som blev efterspurgt til særlige menuer, når man havde store forudbestilte selskaber. For eksempel mindedes hun engang, hvor der var besvær med at skaffe slagtekyllinger. Så måtte hun sammen med sin mand cykle langt ud på landet for at skaffe det eftertragtede fjerkræ. En anden gang var det jordbær, der ikke kunne skaffes i Roskilde. Igen måtte Marie af sted. Denne gang gik turen helt til København, velsagtens til hovedstadens grønttorv. Hun var vel hjemme igen med sine bær klokken halv otte om morgenen, så hun må have cyklet det meste af natten. Der har formodentlig ikke været passende togafgange, så hun kunne betjene sig af dette langt mere behagelige transportmiddel.

Fruen havde også sine faste leverandører i det nære opland. Der var blandt andre gamle Sofie fra Sct. Jørgensbjerg, der kom regelmæssigt og afsatte sin lille høst af grøntsager og krydderurter, især persille. Sofie blev naturligvis budt indenfor i det store hotelkøkken, hvor hun blev trakteret med kaffe, en såkaldt "knaldtår" (en sukkerknald dyppet i kaffe), inden hun drog hjem igen med et par mønter på lommen som betaling for sin høst.

Trods en stor stab af ansatte var det alligevel nødvendigt, at fruene gav en hånd med, når der var travlhed i hotellet. Men køkkenet var og blev hendes foretrukne domæne. Det kunne være noget af et slid at få det hele til at gå op i en højere enhed, så gæsterne ikke mærkede evt. problemer med at skaffe råvarer eller hænder nok i køkkenet. Marie Thornings køkken nød så stor anseelse, at der kom selskaber helt fra København, hvor man ellers skulle synes, at der var nok af kvalitetsrestauranter at vælge og vrage imellem.

"Roskilde Borger-, Haandværker- og Industriforening" havde eget værelse til kortspil på hotellet. Roskilde lokalhistoriske Arkiv.

Foreningsliv i hotellet

Det var naturligvis i særlig grad borgerskabet i Roskilde By, der brugte Hotel Prindsen som et samlingssted. Blandt de foreninger, der havde lokaler på hotellet, var "Roskilde

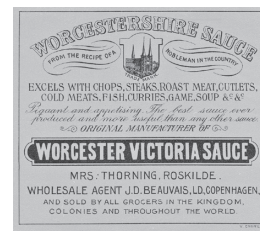

Bal- og Concertselskab", stiftet i 1893, "Roskilde Borger- og Håndværkerforening", stiftet i 1840, samt "Klub- og Læseforeningen", stiftet i 1866. Den sidste forening holdt et stort antal aviser og tidsskrifter, som var lagt frem på hotellet til medlemmernes benyttelse. Det gjaldt københavneraviser som "Berlingske Tidende" og "Fædrelandet" og lokale aviser som "Dagbladet" og "Roskilde Avis". Hertil kom "Rigsdagstidende" og "Industriforeningens Quartalskrift", der afspejlede brugernes erhvervsinteresser. Men der var også mere underholdende blade imellem som "Illustreret Tidende" og "Folkets Nisse". Titlerne på de mange aviser og tidsskrifter afslører, at læserne tilhørte de konservative dele af samfundet.

Der var også rent selskabelige foreninger, der holdt til på hotellet, som "Gl. Roskilde Amts Selskabelige Forening", der var stiftet 1875. Foreningen havde sit udspring i Roskilde, men fik snart følgeskab af alle landsognene i byens opland. Denne forening var overhovedet ikke kulturel, men udelukkende til fest og ballade – eller underholdning, skulle man måske hellere sige. Endelig var der en række velgørende og politiske foreninger, der lejede lokaler til ugentlige møde- og diskussionsaftener. Nogle foreninger nøjedes dog med at holde det årlige juletræsbal i hotellet, fordi man her kunne få adgang til en stor sal. Træet kunne i dette tilfælde genbruges af flere foreninger. Det var ikke bare borgerskabet, der færdedes på hotellet i slutningen af 1800-tallet. "Arbejdernes Fællesorganisation" holdt også sine møder i huset, nemlig i annekset ud imod Sankt Ols Gade, kaldt for "Den lille Prins". Annekset blev siden anvendt til biografisal. Alle disse foreninger skulle naturligvis serviceres.

Fruen som iværksætter

Midt i sin travlhed fandt fru Thorning alligevel tid og plads i hotelkøkkenet til en mindre fabriktionsvirksomhed, idet hun fremstillede en særlig delikat engelsksovs. Det var fru- en begyndt på, allerede inden familien slog sig ned i Roskilde, og opskriften havde hun selv komponeret. Produktet gik under navnet "Victoria Sauce". Hendes reklameinteresserede mand havde sørget for, at der blev fremstillet en særlig etiket til flaskerne trykt hos en lokal bogtrykker. Marie fik efterhånden oparbejdet en rigtig god omsætning - måske takket være hendes mands intensive reklameindsats. Ved en enkelt lejlighed præsterede han endda at sende en flaske "Victoria Sauce" som smagsprøve til redaktionen på Randers

Etiket til fru Thornings selvkomponerede engelske sovs med navnet "Victoria Sauce". Det var til stor sorg for mange af hotellets gæster og andre aftagere, da hun holdt op med at producere den delikate sauce. Roskilde lokalhistoriske Arkiv.

Den populære hotelvært, Just Thorning, havde mange interesser, bl. a. rejse- og reklamebranchen, der begge havde betydning for hans hoteldrift. Foto: Peter Elfelt. Roskilde lokalhistoriske Arkiv.

Amtsavis for at få sovsen omtalt i avisen. Det lykkedes også. Avisen er stadigvæk gemt i familiearkivet. Siden blev fruens produkt forhandlet gennem konserverfirmaet J. D. Beauvais i København, og ifølge etiketten solgt til alle købmænd i kongedømmet, kolonierne og over hele verden. Her har hun nok taget munden lidt for fuld, men der må have været tale om en større produktion. Desværre generede dampene Maries øjne og bidrog til svækkelse af hendes syn. Så hun besluttede at holde op med at fremstille denne specialitet. En repræsentant for J. D. Beauvais tilbød en større sum penge for opskriften, men fru Thorning ville ikke sælge sin opskrift, for hun ønskede ikke at lægge navn til en industrielt fremstillet sovs. Så der kom ikke mere "Victoria Sauce" på bordet, men hendes søn mindedes siden den velsmagende engelsksovs, der selvfølgelig også serveredes som tilbehør til maden på hotellet.

Husherrens interesser

Medens fruens stod for driften af hotellet, tog hotelforpagter Just Thorning tog sig af kontakten til hotellets gæster. Desuden stod han for egen import af en del hotellets forbrug af spirituosa, vine og cigarer. I den forbindelse tog han på forretningsrejser. Familien var store cykelentusiaster, så

Just Thorning fortsatte sine cykelture til udlandet efter sin pensionering. Her ses hans rejsepas fra 1907, udstedt af politimesteren i Roskilde. Roskilde lokalhistoriske Arkiv.

Fotografi taget af Just Thorning på børnehjælpsdagen i 1905 ud for Hotel Prindsen. Roskilde lokalhistoriske Arkiv.

disse rejser foregik ligeledes på cykel og førte ham så langt væk som til London. Turen gik via Holland, hvor han tog en færgе over fra Hoek van Holland til England. Herved vedligeholdt han forbindelsen med de firmaer, især et par større vinfirmaer, som han allerede havde lært at kende i sin tid som hushovmester i London, men han skaffede sig også nye leverandører på disse ture. På sine ældre dage overtalte han ofte bekendte til at slå følgeskab, så han ikke skulle tage den lange tur helt alene.

Husfaderen stod endvidere for den overordnede administration af hotellet samt regnskabsførelse og ikke mindst opgaven med at gøre reklame for virksomheden. Faktisk var han på dette punkt forud for sin tid. For eksempel promenerede han med sønnen Just, som han for øvrigt altid talte engelsk med, på Algade. Det specielle var, at den lille dreng var klædt i et ægte skottekostume, og det vakte opsigt.

Ved siden af dyrkede hotelværten en række hobbies. I familiearkivet findes en række manuskripter fra hans hånd, blandt andet en humoristisk fortælling med titlen "Bumler eller den indbildt Syge" og en række små teaterstykker beregnet til børneforestillinger. Hertil kommer en perlerække af fotografier, idet J. C. Thorning var en habil amatør fotograf, som yndede at gå rundt i byen med sit fotografiapparat - både til hverdag, og når der var noget særligt på færde i byen. Også turisme interesserede Thorning, hvilket kom til udtryk i tidsskriftet "Jorden rundt", som han udgav.

Hotelopvækst

Familien boede selv i tagetagen, hvor der var indrettet en stor privatbolig til hotellets forpagterpar. Sønnen Just har fortalt, at når der var bal i det store hotel, faldt han i søvn oppe i "privaten" til tonerne af et danseorkester, og når han vågnede, var personalet knap nok færdig med at rydde op. Så det kunne godt blive meget lange arbejdsdage, både for personalet og for hans forældre. I det hele taget greb hotel-driften meget ind i familiens privatliv – hotellet var deres liv.

Just juniors kæreste opholdssted var den store scene, hvor omrejsende teaterselskaber og lokale dilettantskuespillere afløste hinanden. Undertiden optrådte han selv som sin egen teaterdirektør, der samlede kusiner og fætre samt kammerater fra skolen og nabolaget til amatørteaterforestillinger for børn. Med til Justs kammeratskabskreds hørte den senere så kendte arkitekt og forfatter Poul Henningsen, søn af forfatterinden Agnes Henningsen, der i en årrække omkring århundredskiftet boede i Roskilde. Også forfatteren Gustav Wieds børn hørte med til de små venner. Stykkerne var skrevet af Just senior. Den 23. juni 1905 var anledningen meget passende for en børneforestilling den nystiftede børnehjælpsdag. Formålet var at støtte udsatte børn og unge. En del af den lokale forestilling i Hotel Prindsens store sal bestod af danseoptrin arrangeret af danselærer Scheiding fra "Tivolis Pantomimeteater", der holdt danseskole på Hotel Prindsen om vinteren. Ellers var det mest de små enaktere

Just Thorning junior ved flyglet i hotellets store sal. Ca. 1905. Roskilde lokalhistoriske Arkiv.

skrevet af J. C. Thorning, som sønnen og hans små skuespiller venner opførte. For øvrigt drøftede Just Thorning med stamgæsten Gustav Wied, om de ikke skulle skrive et teaterstykke sammen, men det blev aldrig til noget.

En gang om året, nemlig juleaften, standsede husets urolige puls fuldstændigt. Den aften var forbeholdt familien selv og deres store personale. Just Thorning junior skrev siden i sin erindringsartikel: *"For én gangs skyld lå restaurationen tidligt i mørke, og dørene var lukket. Inde brændte lysene kun for os selv, for os alle uden undtagelse samlet til fælles julefest."* Der var således tradition for, at alle de ansatte blev i huset for at deltage i familiejulen frem for at tage sig en velfortjent fridag oven på juletravlheden. Denne tradition viser, at det var en arbejdsplads, man var glad for.

*Marie Thorning
fotograferet på sine
gamle dage i lejligheden
Blaagaardsstræde 19.
Amatørfoto. Roskilde
lokallhistoriske Arkiv.*

Farvel til hotellet

Efterhånden som forpagterparret blev ældre, var hoteldriften for belastende for dem, ikke mindst for fru Thorning, efterhånden som hendes syn blev dårligere. Derfor besluttede de at opsigte forpagtningen i 1906. Forpagtertiden på Hotel Prindsen blev således parrets sidste ansættelse. Nu var tiden inde til at gå på pension. I Roskildes ligningslister i de næste åringer er J. C. Thorning i flæng kaldt for "husejer", "particulier" eller "rentier", altså en formuende person, der lever af sin formue. De flyttede lidt rundt i byen, men endte i Blaagaardsstræde nr. 19 i en herskabslejlighed på første sal. Da de havde fået sønnen Just sent, gik han endnu i skole og flyttede derfor med. I 1916 stod han opført som student i ligningslisten. I 1919 blev Marie Thorning enke, men blev boende i den store lejlighed i det snævre stræde. Fru Thorning var selv på sine gamle dage en statelig dame, der blev set op til. Hun døde den 22. maj 1931 ifølge dødsannoncen i Roskilde Tidende.

Kilder og litteratur:

Biografien bygger først og fremmest på sønnens erindringer og notater i familiearkivet samt en større samling fotografier optaget af Just Thorning. De opgivne facts er så vidt muligt verificeret i andre kilder.

Arbejdernes Fællesorganisations arkiv. 1890-1990. Roskilde lokalhistoriske arkiv.

Just Christian Thornings fotosamling. Ca. 1898-1918. Roskilde lokalhistoriske arkiv.

Københavns Kommune. Politiets registerblade. 1890-1923. Københavns Stadsarkiv.

Marie og Just Christian Thornings personarkiver. Ca. 1876-1926. Roskilde lokalhistoriske arkiv.

Roskilde Kommune. Skatteligning 1905-1919. Roskilde lokalhistoriske Arkiv.

Christensen, Chr.: Prinsen i Roskilde. Den gamle Gæstgivergaards Historie fra 1695 til vore Dage – udgivet i 50-aaret for den nuværende Hovedbygningens Opførelse. Roskilde 1926.

Fang, Arthur: Et interessant Levnedsløb. Roskilde Tidende. Den 16. oktober 1906.

Roskilde Tidende. Perioden 1898-1906.

Thorning, Just: På Prindsen omkring århundredskiftet. Jul i Roskilde 1956, s.12-15.